

23
Disfertatio Academica

DE

MARCO TULLIO CICERONE,
ut Politico, non plane imitando,

Quam

Conf. Amplisf. Fac. Philos. Aboënſ.

PRÆSIDE

Mag. JOHANNÉ BILMARK,

HIST. ET PHILOS. PRACT. PROFESSORE REG. ET ORDIN.

PUBLICÉ PRO GRADU EXHIBET

HENRICUS SELENI,

Stip. Archenholtzianus, Wiburgensis.

In Auditorio Majori die 3 Junii 1797,

h. a. m. c.

ABOÆ, TYPIS FRENCKELLIANIS,

V I R O

PerCelebri atque Præclarissimo,

D:mo Mag. CAROLO FRID.
MEINANDER,

ad Regium Gymnasium Borgoënse Mathematicum
Lectori meritisimo,

Patrono Benignissimo,

Omnium certe ingratisimus forem, si hanc multis votis expetitam occasionem prætermitterem, publice declarandi devotum, quo Te, Patrone Optime, ob beneficia vere paterna in me abunde collata, prosequor, animum. Præter hunc autem quum nihil habeam, remunerationis loco Tibi offerendum, humillimus rogo, digneris dissertationem hanc meam gradua-lem in pignus meæ in Te pietatis nunquam intermorituræ, serena excipere fronte. Quam veniam quum Tua mihi spondeat bonitas; ego vicissim calidissima ad supremum Numen pro perenni Tua felicitate fundere vota nunquam intermittam, ad cineres permanfurus

PerCelebris atque Præclarissimi Nominis Tui

Cultor humillissimus
HENRICUS SELEN,

PRÆFATIO.

Scriptorum, quorum memoria propter ingenii acumen & facundiae flumen ad leros pervenit posteros, vix ullus ex tota veterum Philosophorum & Oratorum cohorte invenitur, Marco Tullio Ciceroni præferendus. Contigit enim huic, quod paucissimis aliis, ut pro eis, quibus eminuit, animi dotibus scripta sua, pleraque saltem, ita consignaret, ut eadem primum legentibus eximiam parerent voluptatem, relegentibus denuo non tantum nulla suboriretur nausea, sed novæ quasi veneres ac nova sententiarum lumina in illorum conspectum veluti inopinato prodirent, & ad lectionem continuandam allicerent. Quare etiam in Auctore hoc laudando, & ut elegantis dictionis Archetypo scientiarum alumniis commendando, multi inde a renatis litteris studium operamque suam collocarunt. Immo fuit tempus, quo Ciceronem, ut maximum Polyhistorum certatim proponerent Eruditi, alii Theologiam, alii Jurisprudentiam tam Naturalem quam civilem, alii Politicam, alii Poësin, & omnes Eloquentiam Ciceronis magnis efferentes encomiis, quin & sententias ab eo prolatas adinstar totidem demonstrationum habentes. Absit etiam a nobis quam longissime, ut famam tanti viri, tam suis meritis, quam celebrium Scriptorum laudibus abunde confirmatam

matam fuggillaremus, ut potius ejus admiratoribus nos libentissime adjungamus; attamen quum officii numeros non is impleverit, qui bene & ornate loquitur, sed ab unoquoque maxime requiratur, ut factis exprimat virtutis sensum, quo animus suus adicitur; dissimulare non possumus, quin nobis vitam & facta Herois hujus Romani expendentibus visum fuerit, magnum quidem eum fuisse, sed hominem tamen, suos manes non raro passum, adeoque in exemplum probi ac cordati Politici haud proponendum. An vero nostra nos fallat opinio, judicio Benevoli Lectoris deferimus, ipsum officiose rogantes, ut nostram prius perlegat dissertatiunculam, quam de ancipiti hoc argumento suam ferat sententiam.

§. I.

Quid rubrum dissertatiunculæ hujus importet, tam clarum esse arbitramur, ut nulla fere indigeat explicatione. Observamus solummodo, quod Politicum appellemus non tam eum, qui per scientiarum latifundia exspatiatus, multiplicem illam sibi acquisivit cognitionem rerum, quæ ad civitatum salutem conservandam & earum florem promovendum sunt necessariae, sed virum sive togatum sive sagatum propter rerum civilium peritiam, suam perspicaciam & in agendo dexteritatem, insigniaque in patriam merita gubernaculo reipublicæ admotum, & in negotiis gravissimi momenti expediendis occupatum. Ab hoc igitur jure postulamus, ut in memoriam sibi semper revocet, ad sublimem illum honoris gradum se non ideo esse evectum, ut suæ vel ambitioni vel vanitati satisfaciat; se autem civitati suæ totum esse obstrictum, proindeque in hujus incolumitatem ac perennem florem curas & studium continuo impensurum, nec non ad veræ virtutis tenorem se ita compositurum, ut nec spe, nec præmiis aliisve invitamentis, quanta demumcunque ei offerantur, nedum incommodorum forte ingruentium metu, a constantiae,

modicæ

modestiae & probitatis femita dimoveatur. Ad suum quoque officium pertinere existimet, in secunda fortuna & rebus ad votum fluentibus humaniter se gerere, in adversa autem & minitantibus præter opinionem calamitatum tempestatibus nec animum despondere, nec consilii inopem, aut salutis suæ causa esse varium. Haud opus est characteri boni Politici alia superaddere lineamenta; quum si ad propositum lapidem lydium res gestæ M. T. CICERONIS exigantur, satis appareat, magnitudinem animi ejus tantam non fuisse, quantam a Politico postulare fas sit. Id quod generaliter constare arbitramur ex illa, quam inter CATONEM & CICERONEM Perillustis Dⁿⁱus MONTESQUIEU instituit, comparatione. Ita autem hic: *Je crois que si Caton s'étoit réservé pour la république, il auroit donné aux choses tout un autre tour. Cicéron, avec des parties admirables pour un second rôle, étoit incapable du premier; il avoit un beau génie, mais un ame souvent commune. L'accessoire chez Cicéron c'étoit la vertu, chez Caton, c'étoit la gloire (a). Cicéron se voyoit toujours le premier, Caton s'oublioit toujours; celui ci vouloit sauver la république pour elle même, celui-la pour s'en venter - - Je pourrois continuer la parallèle, en disant, que, quand Caton prévoyoit, Cicéron craignoit; que là ou Caton espéroit, Cicéron se confioit; que le premier voyoit toujours les choses de sang froid, l'autre au travers de cent petites passions (b).*

(a) *Esse, quam videri, bonus malebat Cato; itaque quominus gloriam petebat, eo magis illam assequatur, ceu scribit SALLUSTIUS bello Catilinar. p. m. 16. (b) Vid. Considerations sur les causes de la grandeur des Romains &c. p. m. 104 & 105.*

§. II.

Ad quem tenorem in dubiis Patriæ suæ rebus se gesserit CICERO, imprimis sub secundo Triumviratu, quid tunc medita-

tus ac molitus fuerit, & an probi Politici nomen promeruerit, si recte discernere velimus, non tam opus est, ut aliorum sui ævi scriptorum testimonia in medium adleramus, quam scripta potius sua expendamus. Imprimis vero Epistolas Ciceronis cum ad familiares, tum ad T. P. ATTICUM, quo amicorem habuit neminem, consulamus, vel ideo maximi faciendas, quod Historiam illorum temporum nobis tradant, atque ingenium Ciceronis Politicum nupiam luculentius, quam in his, se prodat. Aetas igitur Ciceronis in eam inciderat tempestatem, qua POMPEJUS & JULIUS CÆSAR de principatu in republica Romana inter se contendebant; quare etiam Cicero scribit ad Terentiam & Tulliam, alteram conjugem suam, alteram filiam, se in ipsam flammam civilis discordiæ vel potius belli incidisse (a); quæ autem tunc mens ejus fuit, colligitur ex epistola ad Atticum, in qua prolietur, se medium esse non licere, cæterum nulla in re tam *adiposita* se uti, quam in hac civili & publica (b). Talia autem verbis jactando, re tamen ipsa ostendit, se aliter omnino sentire. Plerumque enim, quoties Pompeji mentionem facit, nomen ejus non sine elogio prætermittit, suam in eum benevolentiam testatam adeo faciens, ut neminem omnium hominum Pompejo se pluris facere asseveraret, pro quo etiam libenter emori vellet (c). Quodcunque ille consilium præcepisset, id sibi persequendum putabat, quia nihil nisi summa ratione faciebat, etiam si fortuna reipublicæ esset lugenda. Imo magnam pecuniæ summam ei dabat mutuam, & quas habebat facultates, promptissime deferebat, sapienter id facere sibi visus (d). Hoc autem omne, quod certe maximum, non tam reipublicæ causa, de qua jam desperaverat, quam in Pompeji favorem secerat. Contra ea J. Cæsarem, Pompeji æmulum, vocabat impudentem, qui exercitum & provinciam invito Senatu teneret; qui minaces ad Senatum & acerbis litteras daret (e); prædicens, hunc, si victor esset, nec in cæde principum clementiorem fore, quam

Cinna fuerit, nec moderationem quam Sylla in pecuniis locupletium (*f*). Nec ignominiae satis in Caesarem ita effusum, appellabat enim eum tyrannum, monstrum horribilis vigilantiae, celeritatis ac diligentiae; turpe ducens, cum eo se conjungere, qui, incertum esset, Phalarium-ne, an Pisistratum esset imitaturus (*g*). De Caesare praeterea addens: Caedem video, si vicerit, & impetum in privatorum pecunias, & exulum reditum, & tabulas novas & turpissimorum honores, & regnum non modo Romano homini, sed ne Persae cuiquam tolerabile (*h*). Alio tempore in ipsum Pompejum invehitur, etiam ante pugnam Pharsalicam abjectum ejus animum atque negligentiam acriter reprehendens, ut qui dux esset, & tamen nihil ageret, cui non animas esset, non consilium, non copiae, non diligentia (*i*). Nec tamen censura multo mitiori Caesarem perstrinxit, utrumque ita depingens, ut alterum plausus in foedissima causa quaerere, alterum offensiones in optima; alterum conservatorem inimicorum, alterum desertorem amicorum diceret (*k*). Post pugnam autem Pharsalicam Pompejum, in eadem victum, gravissime taxat, quod licet imparata essent omnia, contra paratissimos tamen iverit, dolorem hinc sentiens eo graviolem, quo majori culpa laboraret, adeo quidem, ut diem etiam natalem suum, quo litteras istas lacrymis madentes dederat, diris execraret, & ut eo susceptus non esset, optarit (*l*). Cum Caesar deinceps ad Ciceronem amicissime scripsisset, hic animum ad fortunae favonium composuit, & Caesarem, quem ante ferre non potuit, tam alias, quam in orationibus publicis ad coelum usque extulit propter mansuetudinem, clementiam inusitatam & inauditam, sapientiam incredibilem & plane divinam (*m*); ut caeteras, quas in eum cumulavit, laudes silentio nunc praetereamus. Enimvero hoc illo factum tempore, quo Cicero, sicut de eo scribit VELLEJUS PATERCULUS, ex infito Pompejanarum partium amore, Caesarem laudandum simul & tollendum censuit (*n*), cum aliud diceret,

aliud intelligi vellet. Cujus asserti veritas paulo post constitit. Vix enim horrendam J. Cæsaris necem Idibus Martiis perpetraverant in eum conjurati, cum Cicero tantum scelus non solum approbat, sed quod ipse quoque epulis istis pulcherrimis (ita cædem hanc vocat in epistola ad Tribonium) non interfuerit, graviter dolet, & parricidium in Cæsarem commissum, Divinum in rempublicam beneficium appellat (o). Talem tantamque animi levitatem & vitæ inconstantiam, qualem quantamque Ciceronis etiam sæpe præter necessitatem fuisse nunc ostendimus, horret procul dubio & improbat cordatus quilibet Politicus.

- (a) Vid. *Epistolar. ad familiares Libr. XVI, Epist. XI. p. m. 853.* (b) Vid. *Epistol. ad Atticum Libr. II, Ep. XVII. p. m. 125.* (c) Vid. *Epist. 2. Libr. VIII. ad Atticum, p. m. 321.* (d) Vid. *Epist. 13, Libr. IX. ad Attic. p. m. 443.* (e) Vid. *Epist. 2. Libr. XVI ad familiar. p. 853.* (f) Vid. *Epist. 7, Libr. VII ad Attic. p. m. 296.* (g) Vid. *Epist. 20, Libr. VII ad Attic. p. m. 312.* (h) Vid. *Libr. X. ad Attic. Epist. 8. p. m. 404.* (i) Vid. *Epist. 21, Libr. VII. ad Atticum p. m. 313.* (k) Vid. *Epist. 9, Libr. VIII. ad Atticum p. m. 330.* (l) Vid. *Epist. 9, Libr. XI ad Attic. p. m. 438.* (m) Vid. *Ciceronis Orat. pro Marcello statim ab initio.* (n) Vid. *Histor. Roman. Libr. 2, Cap. 20.* (o) Vid. *Epist. 28, Libr. X. ad familiar. p. m. 543.*

§. III.

Qua Cicero etiam fuit indole non potuit non aliorum subinde, cæteroquin amicorum, in se concitare indignationem; ipse enim in epistola ad Dolabellam Consulem profiteri non dubitat, quod avidior esset, quam satis est, laudis (a). Quare nemini

nemini facile pepercit, quoties ingenium ostendendi ei præbeatur occasio, pluris faciens mordaces sales, quam vel decorum, vel amicitiam, vel suam, quæ vaniloquentia ista periclitabatur, salutem. Exempli loco sit, quod quum post cladem Pharsalicam Nonius affirmaret, bonam spem vidis adhuc restare, superesse enim in castris Pompeji aquilas septem; præclare eum dicere respondit Cicero, siquidem adversus graculos bellum gereretur (*b*). Idem quamvis probe sciret, quantum ingeniosis quidem, sed aculeatis, dictis & Cæsarem & Crassum sæpe offendisset, adeo ut Pompejus propterea, Ciceroni licet optime cupiens, hunc sibi ipsi relinquere cogeretur, sibi tamen temperare non potuit, sed dum Crassus in Oratione ad populum habita primo asseverasset, neminem suæ gentis Romæ annum ætatis sexagesimum fuisse supergressum, & paulo post idem inficias iret, diceretque qui factum est, ut hoc dictum sibi exciderit? Sciebas, regessit Cicero, auditurum id populum Romanum libenter, ideoque dedisti hoc ejus auribus (*c*). Imo non modicam Cicero in se conflagavit invidiam, multosque offendit, seipsum assidue laudando & celebrando. Ubique enim, teste PLUTARCHO, sive in Senatu, sive in concione, sive in judicio, habuit in ore Catilinam & Lentulum; hac eum quasi morbo quodam semper comitante importunitate (*d*).

(*a*) Vid. *Epist.* 14, *Libr.* IX. *ad familiar.* pag. m. 451.

(*b*) Vid. PLUTARCHI *Oper.* Tom. I. p. m. 880. (*c*) Vid. *Libr. modo citat.* pag. 873. (*d*) Vid. *Libr. Citat.* pag. m. 872.

§. IV.

Eadem hac tempestate Romæ quoque eminuit GABINIUS, vir magnæ dignitatis & tam propter res fortiter gestas celebris, quàm ob gravissima, quæ sibi permisit, vitia famosus.

Idem

Idem enim a Lentulo, Flaminis filio, majestatis postulatus; eum de ambitu in petitione consulatus reum fecit P. Sylla; Ptolomæum Auletem, Aegypti Regem, regno a subditis suis ejectum, quod his superbe ac crudeliter imperaret, idem Gabinus, tunc temporis Syriæ ProConsul, ingenti pecuniarum summa sibi addicta, refragante populo Romano, in avitum restituerat imperium, quo gravissimam fere omnium Romanorum imprimis vero Ciceronis in se concitavit indignationem; iudiciis vero per immensas largitiones corruptis, frendente populo, criminis absolutus. Eundem autem paulo post repetundarum reum Cicero, meliora licet edoctus, tantum ut Pompejo, cui quovis etiam impendio placere nitebatur, gratificaretur, summo defendit studio (a), ob id quidem humanitatis nomine a VALLERIO MAXIMO (b) laudatus; ab aliis vero, quod reconciliatio ista privata, publica fuerit praevaricatio, non absque ratione graviter notatus; aliis insuper addentibus, hunc non solum fuisse casum, quo injustæ causæ patrocinium in se fulceperit Cicero.

- (a) Vid. *Dionis Cassii Histor. Roman. p. m. 116 seq.* (b) Vid. *de dictis & factis memorabil. Libr. IV, Cap. 2. p. m. 360.*

§. V.

Perpendentibus porro, facem nobis præferente Historia; qua ratione Cicero in republica se gessit cum MARCO ANTONIO, haud pauca subdoli illius atque versipellis ingenii occurrunt indicia. Intima illi cum hoc primum intercessisse videtur familiaritas; ceu colligere licet ex Epistola Ciceronis ad Antonium, in qua profitetur, quod eum semper amaverit, primo quidem suo studio, postea beneficio provocatus, tum eis temporibus respublica eum sibi ita commendaverit, ut cariorem ha-

habuerit neminem; ut alias reticeam amicitiae testificationes (a). At postquam ex Ciceronis auctoritate & sententia Senatus capitalem poenam in Corn. Lentulum, cui mater Antonii secundis nuptiis cecidit, decreverat, & Cicero ipse Lentulum e carcere protractum carnifici necandum tradiderat, acris inter Antonium & Ciceronem simultatis fons & occasio exstitit (b); quod Cicero in hunc modum se gerendo, privatae magis ultioni, quam publicae securitati intersuisse videretur. Nec hoc loco erit reticendum, quod Cicero & Antonius postea ita consenserint, ut ambo Julio Caesari vivo suum probare niterentur studium; eodem autem trucidato, Antonius quidem in eadem persisterit sententia, Cicerone ad contrarias partes dilapso, & exanimi leoni ferociter, cui ostendimus, insultante. Imo Antonius, tunc Consul, non solum magnificas Caesari, haud paucis licet freudentibus, exsequias procuravit, sed orationem quoque ejus funebrem pro rostris habuit; percussoresque Caesaris, Cassium & Brutum, quo ultimo familiarissime utebatur Cicero, persequendo, omnibus fuit terrori, Cicero maxime (c). Turbida hac tempestate animum ita despondit Cicero, ut solum vertere & in remotissimas Asiae regiones se conferre non semel moliretur; quod tamen consilium mutavit, cum ei esset nunciatum, plane immutatum esse Antonium, omniaque ex Senatus auctoritate agere, neque ad rempublicam bene constituendam quidquam deesse, praeter Ciceronis praesentiam. Res autem longe aliter se habebat; Antonius enim, qui Cicero, quem fortuna in suam detulerat potestatem, perpererat, jam occasiones quasvis querebat, adversarium opprimendi, & eorum odium ita increvit ut publicis orationibus se insectarentur; donec tandem praevalente Antonio capituli proscriptionem sua inconstantia Cicero ita pateretur, ut, ceu Plutarchus refert, dum fuga saluti consulere, ab emissariis Antonii trucidaretur, prius animadvertens & se perditum, & libertatem populi a se proditam (c).

(a) Vid. *Epist. ad Attic, Libr. XII. p. m. 568*, (b) Vid. *Plutarchi libr. citat. p. m. 96*, (c) Vid. *Plut. Libr. cit. p. 882*.

§. VI.

Occiso Julio Cæsare spes erat, aliquem ex Pompeji filiis ad principatum Romæ perventurum; quare etiam Cicero ad illorum partes transiit, Pompejum de novo præter modum laudans, virum pæne Divinum, imperiique Populi Romani decus ac lumen eum fuisse asserens. Enimvero quum non multo post animadvertet, se Antonio, suo adversario, esse imparem, in Octavi Cæsaris amicitiam se insinuabat; quamvis M. Brutus eum hinc dehortaretur, Ciceronem reprehendens, quod metu Antonii observaret Cæsarem, eoque declararet, non patriæ libertatem, sed dominum magis propitium se quærere. Eum quoque in suam amicitiam haud difficulter admisit Octavius; & quum probe sciret, Ciceronem gloriæ & laudis esse avidissimum, quibusvis verborum lenociniis eum demulset, multum inter alia fortunæ se tribuere professus, quod Cicerone Consule natus esset. Quare etiam Plutarchus refert, odium primum Antonii, deinde naturam hominis plus satis avidam laudis conglutinasse Ciceronem Cæsari, sperantem conjungere rei-publicæ hujus vires; usque adeo enim vanitati Ciceronis adlabatur Octavius, ut patrem illum subinde appellaret (a). Quum vero lubricitas Ciceronis interea se proderet, Octavius autem gradum illum honoris ac potentix, ad quem contendit, obtinisset, Ciceronem sibi reliquit; qui igitur in Antonii potestatem perveniens, cruentum fatum effugere non potuit. Possemus equidem plura adhuc documenta Politicæ Ciceronis, ut nobis videtur, haud probandæ in medium proferre; sed ne nodum in scirpo quærere judicemur, allata sufficiant.

(a) Vid. *Plutarchi libr. citat. p. m. 883*.